

* عبارت آیت الله جوادی آملی در ریحق مختوم:

«چون وحدت مساوق با وجود است و وجود حقیقت ذات مراتب است وحدت نیز حقیقت ذات مراتب است و در نتیجه در هر مورد، وجود قوی باشد وحدت قوی است و هر گاه وجود ضعیف باشد وحدت، نیز ضعیف است و چیزی که وحدت نداشته باشد، وجود ندارد و شیئی که وجود ندارد بی اثر است و همچنین اگر در موردی وحدت ضعیف باشد وجود در آن مورد ضعیف است و اگر وحدت در آن قوی باشد وجود در آن مورد قوی است و اثر قوی نیز از وجود قوی ظاهر می شود. کثیر از آن جهت که کثیر است وجود ندارد و اگر برای کثرت عددی، وجودی تصویر می شود به لحاظ آن است که معروض وحدتی دیگر می شود و به همین دلیل کثرت محض که هیچ وحدتی در آن پدید نیاید، وجود نخواهد داشت و چیزی که وجود نداشته باشد، منشأ اثر نیست. کثیر از آن جهت که کثیر است به غیر از وجود آحاد خود، وجودی ندارد و تأثیر چنین کثرتی نظیر تأثیر اعداد و مقادیر، مربوط به آحاد و اجزاء آن است.

هر گاه موجود اصیلی در خارج یافت شود، علت آن باید موجودی حقیقی باشد که از وحدتی حقیقی برخوردار است و چون علت اقوای از معلول است وحدت حقیقی علت باید اقوای از وحدت حقیقی معلول باشد، بنابراین اگر یک مرکبی علت تحقیق موجود واحد حقیقی باشد، آن مرکب باید دارای صورت وحدانی داشته باشد و آن صورت وحدانی در حقیقت علت از برای موجودی است که مرکب صادر شده است.»^۱

نکته: قاعده الواحد - به هر دو صورت - ثابت است ولی این قاعده در مورد علت و معلول حقیقی است یعنی آنچه اعطای وجود می کند و در مواردی که از زمره معدّات به حساب می آید، این قاعده جاری نیست.

ان قلت: چرا جامع، محمول یا نسبت نباشد؟

قلنا: اولاً موضوع اشرف از محمول و نسبت می باشد:

- اشرف از محمول است: چرا که محمول به عنوان عارض، و موضوع به عنوان معروض مطرح میباشند و معروض تقدم رتبی بر عارض دارد.

- اشرف از نسبت است: چرا که اولاً نسبت ها، معانی حرفیه اند و بدون استقلال؛ ثانياً نسبت در قضایای همه علوم موجود است و محمولات قضایا، هم متعدد می باشد؛ پس تنها چیزی که می تواند جامع یک دسته از قضایا باشد، موضوع است.

نتیجه: پس غرض واحد از شیء واحد بر می آید. ما نیاز به قدر جامع داریم و این قدر جامع باید شیء

واحدی باشد؛ در نتیجه هم اصل احتیاج علوم به موضوع و هم اعتبار وحدت موضوع ثابت می شود.^۲

^۱ ریحق مختوم؛ بخش سوم از ج ۲؛ ص ۳۵۵

^۲ مرحوم فاضل در کتاب سیری کامل در اصول فقه شیعه، ص ۵۶ این سوال و جواب را نقل کرده است.

